

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četrt leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 sollov v Gorici pri Paternoliju in Sonarju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Pri oznanilih se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat.

Za večje vrke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kjer se nahaja tudi upravnništvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delavec in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Glasi slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Nij vse zlato, kar se sveti.*)

V Gorici 6. jan. 1873.

Ko bi hoteli vladnim časopisom verovati, po tem naša stara Avstrija še nikoli nij do tacega vrhuca dospela, kakor konec prejšlega leta in celó z ónega mesta, kder bi se morala resnica govoriti, se nam finančni stan naše države s takimi lepimi barvami opisuje, da lahko temeljito izobraženega človeka preslepi.

Vkljub temu, da so se davki za l. 1873 povišali, da so davki 18% skoz zadnjih pet let več donasili kakor prejšnja leta, popisuje naš finančni minister v svojem poročilu do državnega zbora naše stanje tako krasno, da bi človek res mislil, v Avstriji teče samo mleko in med, v Avstriji se razliva v obče zadovoljnost, sreča in blagostanje. Človek bi mislil, da je Avstrija prva država na sveti, ako bi se le še hoteli poprijeti posamezni narodi tiste nemške kulture, ki z Dunaja, kakor avstrijskega središča, svoje blagodajne žarke na vse strani pošilja. Treznemu očesu se vse drugače vidi. Ne na severji, ne na jugu, ne na vzhodu ne na zapadu ne nahajamo istega blagostanja in bogastva, temveč vidimo le se silo in močjo davke pobirati; vidimo, da neizmerai kolk in brezštevilne takse marsikteremu zapró pot do njegovih pravic in da je vsaka sprememba posestva težavna. Dunaj se lišpa in lepitiči, dežele pa od dne do dne, od leta do leta božajo in slabé.

Ne da se pa tajti, da se je v prejšnjem letu na davkih več pridobilo, nego se je v začetku prejšnji vestni finančni minister nadejal, a kedor nij slep, vidi tudi tekoj, da se n j pridobilo to le od prihranjenih dohodkov (rente) in da se nij v istini nikakor pomnožilo premoženje. Da se je več dobi'o, kakor se je nadejalo, uzrok temu treba je kde drugod poiskati.

V letu 1872 se je ustanovilo v Avstriji 48 bank, troje železniskih, 12 zavarovalnih, 84 obrtnjskih društev in 4 hranilnice, skupaj tedaj 151 ustanov s skupnim kapitalom nekaj več 861½ milijonov goldmarjev; vrhu tega se je razprodajalo (em.sija) na dunajski borski še eno turško in eno francosko posojilo; in če prištevamo h temu tista podvzelja, katera je „bürgerministerium“ tako radovoljno dovoljevalo, lahko ugamenó, da je davek skoz pet let od leta do leta državi več donasal vsled plačanih kolkov, taks in družih obrtnjskih dajil.

* Ovi sestavek smo prijeli od nekega takajšnjega gospoda, strokovnjak v tacih zadevah in prijatelja našega lista. URED.

LISTEK.

Nektere opazke ruskega profesorja.

Spisal

prof. J. Baudouin de Courtenay.

(Nadaljevanje.)

Kar se tiče primerne stanja ženskih v raznih delih sveta, še najbolj svobodne so ženske v Ameriki, kder za trud (delo) ženske plačuje se toliko, kolikor za tisti trud (delo) možkega, in kder ženske so dopuščene skoro k vsem tem opravilom, ktere v Evropi so le izključivna lastnina možkih. Kar se pa tiče svobode ženskih in njih enakopravnosti z možkimi v Evropi, prvo mesto v tem obziru se mora priznati Angliji in Rusiji. Se ve da se v teh deželah neomikancev ženske spoštujejo ne veliko več, kakor domača živina. Angleški neomikaneec rad pelje svojo ženo na trg prodat, ter na mesto volov rabi večkrat pri oranji ženske! Ruski pa kmet (a na Ruskem beseda kmet, „muzik“, in neomikaneec sti skoro enacega pomena) je prepričan, da ženska ima le pol duše in po tem prepričanji ravna z ženskami: on je brezmejaj posestnik svoje žene.

A zdaj nastane prašanje, kakošen je vir, iz katerega je država toliki znesek zajemala, in ali je upanje, da ne bode ovi studenec državnih dohodkov nikedar usahnil.

Ako bi bilo avstr. ljudstvo le polovico onih 861 milijonov goldinarjev v pravem pomenu besede prihranilo, bi gotovo tudi mi se veselili lehkega in radostnega srca z vladnimi in borsijskimi privrženci vred, toda žalibog tistih milijonov, kateri so se porabili za nove ustanove nij nikdar; njao se snovali z denarjem, ampak s kreditom (na vero) in, kar je še najhujše, s kreditom tujih, inostranskih dežel in držav, namreč vsled izplačevanja onih milijard, ktere je bila nemška država naložila Francoski v zadnji nemško-francoski vojski.

Vsako pot, ko se je moral en obrok iz lačati, izdalo se je brezštevila bankin in industrijalnih papirjev, a tedaj se nij mislilo, da ona izplačila le državnim nemškim blagajnicam koristijo, ne pa nemškim in še veliko manje avstrijskim bankam in borsam; nikakor ne pa nijso v dobiček tistim, kateri take papirje izdajajo.

Staro pravilo narodnega gospodarstva je, da se sme le toliko kapitala naložiti (investirati) ali obrniti novim podvzetjem kolikor se je v resnice od zasluzka in obrestij prihranilo. Kako se pa pri nas banke in obrtnjska društva suujejo, se lahko razvidi iz jasnega in temeljitega sestavka v Schuschelkovi „Reformi“ št. 51 str. 1612.

Mi opozorujemo čestite čitatelja na omenjeni sestavek in omenimo le toliko, da novo ustanovljene banke, ker se ne more več grešiti v debelih železniskih koncesijah na državno škodo, pa drugače sleparijo; one namreč emitirajo akcije novih akcijskih društev; in nij težko razumeti, da oni denar, katerega je občinstvo na akcije vplačalo, na vplačanje drugih akciij druge banke parabljuje in tako naprej brez konca in kraja. (Konec prih.)

Predlog

za preuravnava naših srednjih šol
v narodnem zmislu.

Tako ne more dalje ostati, a olvisno je samo od uladine dobre volje, da se spremeni.

Jaz trdim, da je to samo od uladine dobre volje

Pa kar za leva stališča ženskih omikanega občinstva na Angleškem in Ruskem, one uživajo tu veliko več pravic in svobole, nego skoro v vseh družih evropskih deželah. Na Angleškem ima ženska skoro polno svobodo gibanja v socialnem obziru. V Ruskem pa omikanem občinstvu se je razvil v zadnjih letih jaki občutek za enakopravnost ženskih z možkimi (ako ravno po ruskih postavah možki uživajo veliko predpravil v primeri z ženskami). Razen tega ruske ženske v velikem številu izobražujejo se v višjih učnih zavodah, ter se more reči, da, če sploh v Evropi so le po žensko omikane ženske, na Ruskem se najdejo tudi res omikane.

Uže prej sem omenil, da vsled vedne podložnosti pokvarila se je, kakor se navadno reče, natura ženskih, so se razvile v njih lastnosti sužnjih, ter narveči sovražniki ženskih so dozdej namreč ženske same. Sicer vsak človek ima nektere lastnosti sužnja v manjši ali večji stopinji, kajti človek je rojen suženj. Pa tiste lastnosti ne predstavljajo nič posebnega, dokler človek nij postavljen v take pogoje, ktere značijo (karakterizirajo) tako rečeno socialno sužnost. Posred pa občinstva naših časov ženske so, kakor sem nekolikokrat omenjal, nē več nē manj, kakor sužnja možkih, in vsled tega olikavejo se z lastnostmi sužnjih v visoki stopnji. Naj le poskusi kakšna ženska izstopiti en malo iz ozkih mej, dovoljenih njenemu spolu po navadnih pojmih

odvisno, ker nij takih zadržkov v didaktično-pedagoškim oziru, kakoršne je gosp. minister l. 1868. za nepremagljive izrekel, da si jih nij jasneje navel, in enako je netemeljito ono sumničenje in ona bojazen, ktere vzbujajo pessimisti.

V didaktičnem oziru nij ovir, kajti drugače bi se ne bile mogle ustanoviti narodne šole v drugih deželah; mi ne zahtevamo nič novega, nego samo to, kar je bilo mogoče tudi drugod izvršiti.

Gledé denarnih zadržkov naj omenim, da, če se tevi nijso ustavliali upeljavi narodnih šol na Českem, v Galiciji in Moraviji, se niti ne morejo samo proti nam obrniti, kajti s tem bi se žalila načela enakopravnosti in pravice.

Sumničenja in bojazen pessimistov so pa nes-pametna.

Nekateri strašjo s tem, da bi so oslabeledo v našem ljudstvu avstrijsko čutje, ako se našim željam ustrezé. Gotovo pa bi bilo dosledniši misliti, da si ulada s tem pridobi in zagotovi simpatije narodov, ako ustrezé njihovim željam. Sicer pa mora priznati vsak, kedor ve, da avstrijan ali nemeec nij vse eno, da je lahko zvest avstrijan tudi kedor nij nemeec.

Nihče pa ne bo vestno trdil, da podučevaje latinščino ali zemljepisje s pomočjo nemškega jezika se oživlja avstrijsko čutje, ali nasprotno, da se je slabi s tem, da se, postavimo, računstvo ali grščina podučujeta s pomočjo italijanskega ali slovenskega jezika.

Dalje se bojé nekateri, da ako obvelja naša zahteva, ne bo mogla naša mladina naučiti se nemškega jezika, ki je tako koristen in celo potreben.

Ta bojazen bi bila opravičena, ako bi se nemški jezik popolnoma izključil. Toda mi ga nočemo iz naših šol prognati. Izključujemo ga le kot učni jezik, pa ker priznavamo, da je jako koristen, zahtevamo, naj se mu odkáže mej učnimi predmeti olično mesto, eno mesto, katero se spodobí nemškemu jeziku ozir jemaje na naše politične razmere.

Zadnjič se ugovarja, da se ga ne bo mogla mladina po takem načinu dobro naučiti. Na to naj odvrnem, da če se lahko nauči toliko grškega in lantinskega, da razume Aristotela, Homerja, Cicerona in Virgila, ne vem zares, zakaj bi se ne mogla v osmih letih naučiti toliko nemškega, da bo razumela Kaat-a, Schiller-ja in Göthe-ja in pa predavanja profesorjev na naših univerzah.

Kakor je znano našim čitateljem je zbor enoglasno sprejel Deperisov predlog, da naj se naše srednje šole preustrojé v narodnem zmislu. Ulada še nij imela

našega občinstva, naj le poskusi en malo osvoboditi se, naprimer dobivati si višjo omiko, prisvojeno dozdej le možkim, precej izbuja veliko zavist od strani družih ženskih, ktere bi rade moralno uničile svojo pogumno tovarišico. Kedar eni ženski dobro gre, takrat vse druge rade bi jo utopile v eni žlici vode; kedar pa eni ženski zgoli se kaka nesreča, gotovo druge ženske so strašno vesele in rade bi ubogo tovarišico v še večo nesrečo zagnale.

Od teh občnih opazek o stanji ženskih sploh preidem k popisanji stanja žensk v teh slovenskih krajih, ktere sem imel priložnost obiskovati, in namreč bom primerjal gospodske ženske Slovencev s kmetjskimi.

Gotovo, so gospodske ženske bolj ponosne, bolj „štumane“, kmetjske pa bolj ponižne. Pa, kar se tiče omike in razvitja uma sploh, našel sem velikokrat več zbirave; pameti in iskrene želje se izobraževati pri kmetjskih, nego pri gospoh. Kar se pa tiče znanja materiaega jezika in izobraževanja se v njem, brezobzirno preevstvo se mora priznati kmetjskim. Še marsiktera gospa slovenska ne zna brati po slovensko; pa, če tudi zna, ne rida bere, ker to nij „nobel.“ Kmetjske pa punce in žene, če le imajo čas, strašno rade bere slovenske knjige in časnike, ker sicer nobenega drugega jezika ne znajo. Dostikrat so me prosile, da bi jim dal brati kakšno knjigo ali pa časnik.

predlogi v rokah in ga morda še danes nima, — a odgovorila je vendar uže in sicer še zadosta. Poslala je malo dnij po tem, ko je predlog v zboru obveljal — Wretschka. Sapienți sat!

Napoleon III.

je umrl 9. t. m. v Chislehurst-u na Angleškem in sicer vsled neke operacije proti krmnju, kateri se je bil podvrget nekoliko dnij pred smrtjo.

Če bi bil Napoleon pred 4. leti umrl, kako bi se bila pretresla vsa Evropa; a zdaj, ko je umrl v pregnanstvu, se vladarji in tudi ljudstva jako malo menijo za njegovo smrt. Njegovo ime, pred katerim se je skozi 20 let tresla vsa Evropa, bi bilo saj zaznamovano v zgodovini na bolj slavnom mestu, ker nobeden ne bi mu mogel odrekati zmožnosti velikega politikarja, gospodarca sedanje naše epohe; a njemu je bila namenjena kazenska za vse svoje pregrehe uže na tem svetu in osoda je prav njega namenila, da francoskemu narodu dokaže, kako nizko je padel pod uplvom lehkživnosti in najstrašnejše demoralizacije. Narod udan le materijalnemu vžitkom in razbrzdán, da se rabiti od vsacega mogotca za svoje namene, da je le v materijalnem oziru na dobrem. To je menda spoznal Napoleon III. in skrbel je mojstersko, da si je pridobil z častmi in z denarjem privržence v vseh krogih, posebno pa v armadi.

Delalec in trgovec sta bila dva nova stebra nje govega cesarstva. Princip njegov je bil menda ta: „Donnons du pain a la canaille pour qu'elle se taise.“ (Dajmo kruha plebejcem, da molčijo). Le malo Francozov v pregnanstvu živečih je pozdigovalo svoj glas upijočega v puščavi. A francoski narod je bil uže tako omamljen, da nij bil več občutljiv za svoje pravice in za svobodo, katero so mu bili njegovi pradedje s potoki krvi priborili, — oni narod, ki se je boril in bil uzrok svobode in napredka vseh evropskih narodov, ona zemlja, ki se po pravici imenuje zibeljka evropske svobode, oni narod postal je sužen nevedoma kako in kedaj, ona zemlja postal je zibeljka tiranstva in največje demoralizacije. Ne več svoboda ampak razpašenost, lehkživnost in laž je sijala iz Pariza po vsej Evropi.

In žalibože zasejala se je razpačenost in laž tudi v druge dežele; še mej našim narodom jih imamo mnogo, katerim je napredek in morala — denar in lehk življenje; narodnost in patrijotizem pa bedarija.

Zgodovina nam kaže, kako so se tirali pokaženi narodi v sužnost, v pregnanstvo, in kako so vsi dozdej propali mogočni narodi poginili le zbog demoralizacije. Nemški narod po Napoleonu I. strašno tepen in do tistikrat popolno nezaveden, je imel v sebi toliko zdravilnih elementov, da je po svojem padu vnel se za narodnost svojo in za lastno svobodo. Nestorljivo in z največimi žrtvami se je bojeval, dokler se je rešil francoskega nasilstva, potem pa je napredoval in postal tako mogočen, da je postal šiba božja francoskemu narodu. 4. september 1870. ostal bode v zgodovini vojsk eden najvažnejših dnevo, ker je tam kapitulirala francoska armada, ki je štela še nad 100.000 mož, in vladar Napoleon sam. Pri tej kapitulaciji pokazal je mož, da nijma talenta vojskovodja in drugič, da je bojazljiv; vsak viteški cesar iskal bi bil častne smrti v boju, pred ko bi se vdal s tako močno vojsko, a Napoleon je uže zopet mislil, kako bi Francoze prekanil in najbrže je v tem mislu pomiril se z Bismarkom. Narod francoski pa se je po Sedanu zdramil in od tistega časa postal je zopet gospodar svoje lastne osode. Se je li francoski narod v resnici streznil in ga je strašan udarec ozdravil, to bode pokazala bližnja prihodnost. Dozdaj se saj vidi, da ima francoski narod resno voljo zopet postati eden najvažnejših faktorjev

Z druge strani, in kar se tiče običajih narodnih zadev, se kmetske ženske veliko več z njimi pečajo, nego tako rečene gosposke. Tako n. pr. v malih Zabljih našel sem dve dekleti, kateri sti izvrstno poznali slovenske narodno-politične razmere na Goriškem. Eno izmed njih je bila, le 16 let stara, pri Šenpaskem taboru, ter je znala povedati od njega svoje popolnoma samostalno mnenje. Mej drugim jak lepó omenjala je dr. Lavriča in je namreč rekla, da na taboru najboljša je bila beseda Lavričeva, ker to, kar je Lavrič govoril, se je najbolje razumelo in zadevalo v srce. S tem moremo primeriti mnenje o Lavriču, katero sem imel priložnost slišati od nekterih predstaviteljev slovenske inteligence, namreč da „Lavrič je norec“, se ve da zavoljo tega, ker je tako brezinteresno vnet in vse tako brezinteresno žrtuje za svoje ideje. Tudi moremo še pri tej priložnosti v misel vzeti neprenehljivo nevoščljivost in rogoviljenje zoper tega slovenskega narodnega voditelja od strani večine neke baže slovenskih omikancev.

VI.

V mojem prvem podlistku sem bil omenil, da v Ajdovščini so mislili nekteri, da sem hudič ali pa da

v Evropi in da je svoboda zopet našla svoje častno mesto na Francoskem. Mi Slovani moramo iz svojega stališča le želeti, da se ta narod zopet povzdigne, ker močna francoska je odslej najboljša zaveznica Slovanstva proti Nemstvu.

Napoleonov padec ostane na stalen spominek narodom in vladarjem: nepokazen mora biti prihodnost, gorje pa vladarju, ki narod zatira in demoralizuje. Ker je vsled svoje nekdanje mogočnosti in svojega nizkega padca Napoleon morda najintresantnejša oseba tega stoletja, bomo našim čitateljem gotovo osregili se sledečim krakim životopisom njegovim. Karol Ljudevit Napoleon je bil rojen v Parizu 20. Aprila 1808. Pri krstu sta ga držala Napoleon veliki sam in njegova supruga Marija Lujza, hči našega cesarja Franca I. Tistikrat je bila zvezda Napoleonidov v cenitu. Napoleon veliki, gospodar skoro cele Evrope, postavil je bil očeta rajncega za kralja holandskega in dal mu je za ženo svojo popolučico, krasno Hortenzijo Beauharnais. Ta zakon bil je nesrečen, dokaz temu je, da sta oba roditelja Napoleona tretjega je malo časa skupaj živela.

Po komaj 4. letnim vladanji na Holandskem položil Ljudevit, oče umrlega, krono holandsko, ker se je skregal se svojim bratom; živel je potem več časa v Gradcu pod imenom grofa St. Leu in kesajeje v Rimu; njegova supruga pa na dvoru svojega popolučeta in svaka ob enen v Parizu in je šla v pregnanstvo po padu Napoleona 1. junija 1815. (konec prih.)

Dopisi.

V Gorici 14. januarja. [Izv. dop.] V Gorici Slovenci še sami ne vemo, kako deroče da napreduje. Če ne bi bilo na svetu „N. F. Presse“, „Deutsche Zeitung“, „Triester Zeitung“, „Görzer Zeitung“ in kakor se uže vse te kulturonosne „Zeitunge“ zovejo, bi nam marsikaj večna skrivnost ostalo, kar o nas Slovenceh celemu svetu in tedaj tudi nam razkrivajo. Tako so nedavno raztrobili „izvirni“ telegrami in „izvirni“ dopisi v omenjenih „Zeitungeh“, da je naš vrli dr. Lavrič sklical lepo število tukajšnjih Slovencev v shod, v katerem so sklenili osnovati novo politično društvo, ki se je po nasvetu pri tej priliki izvoljenega predsednika dr. Lavriča-a „Soča“ krstilo. Zraven družega je ta prvi zbor novorojene „Soče“ posebnó pretresal vevlačno uprašanje, ali ne bi bilo prav, da bi prestopili goriški Slovenci „mit Sack und Pack“ v ustavoverni tabor. Po srditi brcbi, v kateri so se naši klerikalci na vse kriplje branili ustavaške uniforme, zmagala je sijajno liberalna stranka in obveljal je sklep z ogromno večino glasov, da priznava „nova Soča“ brez pridržka ustavo. „Sembrejte, — bi rekel neki dekan na kranjsko-goriški meji, zdaj vidite, — da sad ne pada daleč od drevesa; kaj nijto sad vaš h svobodnjaško-učenjaskih shodov?

Dobro, da mu lehkó koj odvrnemo: ne, ne, gospod „nunc“! Oni telegrami in poročila so gole mistifikacije, sad praznih žepov nekaterih tukajšnjih nemških klativitezov, kateri, ker nijnajo družega gradiva in vrh tega tudi nobenega razuma za naše razmere, pošiljajo take vesti posebno v dunajske liste, — da si kaj prislužijo.

V običnem zboru uže štiri leta obstoječega političnega društva „Soča“, kateri zbor mislijo omenjena popačena poročila, se nij nič družega godilo, razpravljalo in sklepalo, nego to, kar smo priobčili v našem prvem letošnjem listu.

Boj med „konservativci“ in „reformatorji“ se je bil vnel le zaradi volitev; ob „ustavi“ se niti nij govorilo, ker smo mladi in stari o tem vprašanji enega in istega neomahljivega prepričanja. Sicer bi radi

učim novo vero. Nikdar nijsem pričakoval, da s tem razžalim vse, tudi omikane Ajdovce. Mej tem sem poizvedel od enega gospoda; ki se je vrnil iz Ajlovščine, da vsa ajdovska inteligencija je strašno huda na mene in se posvetuje mej saboj, kaj da ima z mano storiti. Jaz nijsem hotel tega verovati ter sem mislil, da se ta gospod iz mene le norca dela, kakor je njegov navada. — Pa pri Prešarovi besedi imel sem priložnost prepričati se, da oni gospod je, vsaj deloma, povedal resnico. Nekteri ajdovski gospodje, videč me pri omenjeni besedi, so me komaj pozdravili in so me dosta kisló in mračno gledali. Pa vendar celó zdaj nijsem hotel verovati svojim očem: in sem mislil, da se le motim. Žalibog, nijsem se motil. Kajti sledujoč eden izmed ajdovskih omikancev me je energično prijel ter me je začel popolnoma resnobno zmerjati. Poleg tega gospoda jaz imam pravico pisati le to, kar sem videl z lastnimi očmi; drugače pa moram molčati ter ne smem z lažnjivim popisovanjem dclati krivico celi občini. To pa, kar sem jaz pripovedoval, je bilo bajé podvrženo v Ajdovščini strogi preiskavi, ter se je pokazalo, da nij nič res. — Na to sem odgovoril razžaljenemu gospodu, da sicer nijsem nič tega videl z lastnimi očmi, pa vendar so to meni povedale popolnoma zanesljive priče, také da imam pravico trditi, da vse je res.

prašali gospode goriške korespondente zgoraj naštetih „Zeitung“: Kaj jim pomenijo besede: „Soča je priznala ustavo? Wie heisst Verfassung anerkennen?“ Društvo Soča je ustanovljeno na ustavni podlagi, ker ne more biti drugače, dokler sloni društvena postava na ustavi; tabore sklicujemo na enaki podlagi zaradi enacega razloga.

Enakopravnost v šolah, uradih in javnem življenji zahtevamo opiraje se na §. 19. ustave same itd. Vse to dokazuje, da fakično priznavamo ustavo vsi Slovenci, kakor vsi Avstrijanci sploh; saj je od Njegovega Veličanstva potrjena postava in jo tedaj moramo priznati. Razložek mej nami in vami je samo ta, da mi priznavamo ustavo, ker jo moramo, vi pa, ker ste je veseli, ker vam daja gospodarstvo v roke. Vi se je tedaj trdno oklepate, nas pa ona trdo oklepa; vi vi bi je ne izpustili iz rok za ves denar, mi pa komaj čakamo, da bi se je po postavni poti znebili.

„N. F. Pressi“ in tovaršicam bi pa svetovali, naj se varujejo takih dopisunov, kateri so jim uže lani in letos toliko izmašljenih in popačenih vestij iz Gorice in iz Goriškega sploh poslali, da bo mej nami kmalu obveljal pregovor, kedar beremo v časnikih kako neverjetno novico: je tako zanesljiva, kakor goriški telegrami in dopisi v „Pressi“

V Tominu 12. jan. (Izv. dop.) V „Sočinem“ poslanem v 2. štev. naznanja č. g. M. Vales svoj prostovoljni odstop od kandidature v „Sočin“ odbor in pravi, da bode brz ko ne eden slov. listov opravičenje tega njegovega koraka prinesel. Jeli Valesov čin opravičen ali ne, to je gotovo, da zaradi njega ne pojde Slovenija še tako hitro pod zlo. Da bi bil pa vvodni člauek v zadnjem „Glasu“ res g. Valesa opravičenje, tega nij g. Vales dosta jasno izrazil. To pa lehkó trdimo, da njegov manifest: „Bo limo složni v geslu!“ je lepomanjkljivo opravičenje in da je gotovo bolj pripraven za cerkveni list, nego za čisto polit. „Sočo“. A to tudi lehkó trdimo, da ta Valesov glas nij ne zložen, ne lojalen.

Nedosledno je, da stari sodelovalec „Sočo“ po zraku mlati, v katerem je mnogo let zboroval in narodno žito vel; nečastno pa je brez dokazov sumničenje in trditev, da so udje „Soče“ brezverni, ker tako se še večji razpor mej narodnjaki širi. Stari odbornik mene, da je javni list prižnica, povdarja samo božjo previdnost, katol. dogmatiko i. t. d.

Po srečni bitvi Francozi je pruski kralj Viljem svoji protestantski soprugi pisal: „Božji previdnosti se je dopadalo i. t. d.“

Bismark je v drž. zboru svoje muhe zagovarjal: „Gospodje naj vedó, da sem v aprilu rojen“ . . .

Garibaldi je imel to prazno vero, da ga le neka skrivna moč srečno podpira in vodi. Ves svet od beračev do kraljev, cesarjev in papežev, na neki viši upliv svoje nade stavi, od prvega do najzadnjega. A le tisti pravo zadene, ki je v boji delalen, ki se naravnih sredstev poslužuje pripustivši Bogu lastna skrivna pota, theologom pa dogmatiko.

En Slovenec je na Goriškem vsem znan; ali je znan po božji ali svetni previdnosti, to ve Bog sam, a to je gotovo, da je ta mož več dobrega semena v 10 letih mej narod vsejal, kakor vsi drugi narodnjaci. Uže iz hvalečnosti do tega poštenjaka se stranka v njegovi senci bolje ojačeno čuti, nego mej strastnim monopolcem. Zatorej Bog živi dr. Lavriča, ki nijma nobenih skrivnih potij.

(En duhoven.)

V Boveu 9. januarja. [Izv. dop.] Kedaj bo pri nas nemškutarenja konec? Menda ne tako hitro in gotovo ne preje, dokler se ne uvedejo povsod v našem okraju dobre ljudske šole. V narodnem oziru pač nijso nikder na Goriškem razmere tako žalostne kakor

Kedar sem bil v Ajdovščini, so hoteli nekteri gospodje pripeljati k meni enega moža, ki zna veliko pripovedati; pa za celó odgovor je rekel ta mož, da noče nobene nove vere, in da je ze svojo zadovoljen. To so meni omenjeni gospodje koj naznali. Kar pa zadeva moj hudičev značaj in tepenje otrok, reče ima tako-le; 29. junija je bilo dosta ajdovske gospose na Razdrtem. Eden izmed njih je priobčil meni, da nekteri stariši v Ajdovščini so topli otroke za to, ker so pripovedovali pravljice i. t. p. reči o hudiču in sploh so naredili z njimi tako, kakor sem popisal v štev. 51. 1872 „Soče.“ Jaz nijsem hotel precej verovati ter sem prašal druge ajdovske gospose; vsi so le priirdili omeu gospodu, in sicer popolnoma resnobno, také da se štejem opravičenega priznavati to za fakt, ne oziraje se na vsa sedajšnja zanikanja. Prepričan sem, da, če bi ne pisal o tem in ne priobčil javno po „Soči“, celó zdaj ajdovski gospodje ne zanikali bi tega, kar so meni naznali na Razdrtem; ker sploh ljudje imajo strah pred pisanim, posebnó pa pred „drukanim.“ Dokler se le govori resnica, je še prav; pa bog obvari popisati jo tako, kakor je.

pri nas, česar je pa najbolje krivo naše materjalno zelo slabo stanje, katero nas podi po širocem svetu v trebihom za kruhom in večji del moj N-mce, ali pa na Ogrsko, kder si tudi kolikor toliko z n-mščno pomagamo.

V poročilu o tem, kar je pozvedela in sklenila lani združena preiskovalna komisija v Soči in Trenti, je „Soča“ nže deloma pojasnila žalostne razmere v onem kotu; veliko ugodnije niso drugod po bovškem in posebno občinska premoženja so toliko ravna, kolikor se sploh nemarno oskrbujejo. Izvzela bi se morda lahko ena sama občina, kder je gospodarstvo nekoliko redniše. Škoda, da je Sečin poročevalec, o županstvih na Goriškem prenehal s svojimi poročili; na Bovškem bi moral z ostro brezovsko pometati, Avgiji hlevi so, malo da ne, do pod strehe polni.*) Pri nas n. pr. še sedaj niso konečno rešeni vsi računi predzadnjega župana, kedaj bodo pa oni zadnjega, kateri jo uže 20. avgusta l. l. nehal županovati, pa do novejšega časa niti občinske pisarnice nij izročil novemu? Jaz ne razumem, kaj delajo pristojne više oblasti, da se za take nerednosti v občini kar nič ne brigajo.

Nij moja naloga, da bi se danes spuščal v nadrobnosti gledé gospodarstva v naših občinah, samo neke nerodnosti, nerazumnosti, sebičnosti ali kako bi uže krstil postopanje bovškega starešinstva, sem hotel omeniti v dokaz, kako napačno ljudstvu, obrtniji in trgovstvu v kvar hočejo pomagati naši „patres conscripti“ zavoženim financam bovške občine.

Da ne bi se navailo na rame posestnikom pretežno breme, sklenili so z jako modro previdnostjo celo vrsto novoiznajdenih davščin, n. pr. na vsak merik žita, pa vsak cent krompirja, sira in sena, ki pride v kupčijo, na kozličje, jagujeta, ovce, kostrune, ki se tudi živi, v Bovec in iz Boveca uvažajo in izvažajo, na vsakih 1000 kosov opeke, ki se iz takajšnjih opekarnic, prodajajo v druge občine i. t. d.

Tedaj nij zadosta, da se kmetovalec in obrtnik oblagata z davki in dokladami na hiše, zemljišča in obrtajo sploh, — občina bi rada še vsak pridelek posebj obložila v korist svoji denarnici. A to se pravi preziraje vsa narodno gospodarska načela sebično in ob enem bedasto postopati. Če mora trgovec od vsakega kozličja, jagujeta, teleta i. t. d. toliko davščine odrajtati, komu bo to škodilo? Kmetovalcu, kateremu bo kupec ravno toliko na ceni odtrgal; enaka je s krompirjem, senom in sirom, pa še veliko hujša s žitom. Če je lani preiskovalna komisija pozvedela, da je dolg ubogih Sočanov in Trečanov pri bovških trgovcih, ravno za žito in drugi živež tako visoko narasel, da ga ne bodo mogli nikedar sami poravnati, mari se ima vsled tega za to skrbeti, da omenjeni siromaki niti do žita ne bodo mogli, ako mu trgovci zaradi nove davščine ceno povksajo? Ali se ne pravi to, revežem pot do kruha zapirati?

Morda sodim krivo, pa menda se vendar ne motim, ako mislim, da se našim trgovcem in obrtnikom, kateri so se večidel od drugod semkaj naselili, zavida njihovo blagostanje, pridobljeno z neutrudljivo delatnostjo in gotovo ne brez kake žrtve; zato jih hočejo malo očepati s takimi davščinami, katere bi pa ubogo ljudstvo gotovo veliko huje občutilo, nego trgovci in obrtniki sami. Sicer nij misliti, da bi pristojne oblasti potrdile malomodri sklep naših občinskih gospodarjev.

Iz goriških Brd 8. jan. [Izv. dop.] (Nove trte.) Lansko leto nas je g. Povše večkrat pri svojih nedelj-skih predavanjih nagovarjal in opominjal, da bi si kaj novih trt nakupili ter jih po naših Brdih nasadili. Vsled tega sem si letos res naročil 400 ukoreninjenih tujih trt in sicer rizlinga ali rivčeka, vlaškega rizlinga in traminca, katere sem na pravilno prekopanem holmcu redno nasadil.

Čeravno jih je toča to leto trikrat do tal pobila, vendar so se dobro prijelo in krepko rastle tako, da so 4—6 čevljev dolge mladike zagnale. Na novega leta dan sem na vlaškem rizlingu zé začudenjem celo dva, se ve da, nedozrela grozdčiča zagledal. Na vsak način pa sem se iz tega prepričal, da so omenjene trte za naše podnebje prav sposobne.

Zatorej na noge, vrli Briči in posebuo vi udje vinorejskega društva! Poskušajte z novimi trtami in ne poslušajte tistih, ki se drže stare trdovratnosti in nečejo nič vedeti o tujih trtah, o novem reguliranji ali kopanju in o rednem sajenji. Napredek velja!

Stefan Makuc.

Politični pregled.

Včeraj so se začele zopet seje državnega zbora. 18. t. m. bode ministerstvo zboru predložilo postavo o direktnih volitvah. Ministerstvo je zadnji čas izdelalo načrte, koliko poslancev, da dobi kronovina; posvetovalo se je o tej reči s samimi nasprotniki

*) Prihodnjič bomo nadaljevali poročati o naših županijah, pa ne tako obširno, kakor v začetku, da pridejo lahko vse navrsto. Zanesljiva in nepristranska poročila bomo radovoljno sprejemali.

nenemških narodov, na priliko, o Kranjski z glasovitim, Dežmanom. To menda zadosti, da naši čitatelji razvidijo, kako pravično postopa ministerstvo v tej zadevi.

Po ministerskem volilnem načrtu dobi: Zgor-nje in nižje Avstrijsko 51, Češko 90, Moravsko 34, Šlezko 10, Štajersko 22, Tirolsko in Vorarlbersko 20, Koroško 8, Kranjsko 9, Solnograško 4, Goriško 3, Istrija 3, Trst 3, Dalmatinsko 8 in Bukovina 8, tedaj skupaj 273 poslancev, kateri se po volilnih razredih tako-le razdele: na veliko posestvo jih pride 63, na mesta 102, na trgovske zbornice 17 in na kmetске občine 91. Meščani in veliki posestniki imajo potem $\frac{2}{3}$, kmetovalci in mali posestniki pa le $\frac{1}{3}$ državnega zastopa v rokah in vendar so mali posestniki steber države, ker plačjejo več davkov, kakor vsi drugi stanoviti. Tako si tedaj tolmačijo ustavoverci ravnopravnost in svobodo. Na Češkem imajo nemška 4 mesta po enega poslanca, čeških 8 mest pa tudi po enega; načrt nove volilne postave je tedaj mojstersko delo preziranja nemških narodnosti. Dobro je, da se Poljaki na vse kriplje „ustavljajo“ direktnim volitvam, da vsi poljski listi pišejo in da celo sranje peticije delajo proti tej postavi, dasiravno se ministerstvo Poljakom dobroha in jim hoče dati več, nego drugim narodom. Zato pa nij ministerstvo še nič odločilo gledé Galicije; najbrže bo ministerstvo Poljakom ponujalo 60 poslancev, to je, kar primanjkuje k številu 330 do 333 poslancev, ker bo državni zbor štel po načrtu k večjemu toliko poslancev. Kranjski državni poslanci najbrže ne pojdejo v državni zbor, enako se sliši o dalmatinskih; če pojdejo Poljaki, nij še prav gotovo, Tirolci tudi skoro gotovo ne. Situacija je tedaj jako znešana in se ne more danes še prav nič soditi, kako se bo reč zasakala. Ministerstvo ovaja neko nesigurnost, kar kaže da samo še ne ve, pri čem da je. Minister Depretis bode predložil zboru postavo zaradi oproščenja časnikov od koleka za naznanila; čudimo se, da se tudi časnikarski kolek ne odpravi, ker na Ogrskem ga uže več časa ne plačujejo. Ali je Ogrska uže res tuja država? — Hrvatski minister Pejačević bode odstopil, na njegovo mesto pride, kakor se sliši grof Zichy, dosedajni kupčijski minister ogrski. Če ta prememba pomeni še hujše pritiskanje Hrvatov, ne more se soditi; toliko pa je gotovo, da Ogrji ne bodo tako lahko odpravili Hrvatov s praznimi rokami.

Najzanimivejša zunanja vest je smrt Napoleona III. v Chislehurstu, kateri se je 9. t. m. vsled neke operacije po jako burnem in osodopolnem življenju preselil v večnost. Njegova smrt nij napravila posebnega vtisa po svetu, tudi na Francoskem ne. Vsi časniki se zdaj pečajo z njegovim životopisom, katerega tudi mi na drugem mestu prinašamo, ker je jako zanimiv in podučljiv. Naš dvor bo žaloval 14 dni po njem. Sin Napoleonov se je proklamiral kot Napoleon IV. in bode menda te dni izdal dotičen manifest. Iz Francoskega je prišlo več generalov k pogrebu, mej njimi tudi Mac-Mahon; francoska vlada je dala namroč vsem tistim častnikom odpust, kateri so služili pod njim in so od njega posebnih dobrot uživali.

V italijanskem parlamentu je poslanec Massari izrekel žalovanje o smrti Napoleonovi, ker je on Italiji največ pomagal, da se je osvobodila. V Milanu hočejo še celo spomenik postaviti. Nemci in Italijani so lahko hvaležni Napoleonu, ker je on hoté in nehoté pripomogel jim do zedinjenja in mogočnosti; a ubogi Francozi nijmajo uzroka mu spomenike postavljati. Sicer pa je on tudi slovanstvu koristil s tem, da je vvedel narodnostni princip.

Francoski republikli pa bo smrt Napoleonova koristila, ker zdaj so Bonapartisti, kateri so največ rogovilili proti republikli, brez prave glave, dasiravno ima vsa stranka mnogo zaupanja, da pride Napoleon IV. še na francoski tron; saj ga je uže zasedel, pa v Chislehurst-u na Angležkem, ne pa v Parizu.

Grof Šuvalov, načelnik tajne policije v Petrogradu, je prišel na Angležko, da zagotavlja angleško vlado najiskrenejše prijaznosti Rusije; pri tej priliki bode, kakor se sliši, snubil eno angleško princesinjo za enega ruskega princa.

(Odgovor „Glasu.“) „Glas“ nas v zadnji številki pozivlja, da mu naznanimo, kedo je oni gospod, ki je rekel, da imajo vsi duhovniki povelje, da se ne naročijo na „Sočo“, pa naj tudi pristavimo komu, kde in kedaj je to rekel. Dasiravno opravičenim željam zmerom radi ustrezamo, si vendar ne štejemo v nobeno dolžnost, najmanje pa gledé na zadržaj našega dopisa iz Gorice v 2. številki. „Soča“, „Glas-u“ javno ovaditi ono osebo, katera je nam vso reč povedala, in to toliko manje, ker je ona oseba odvisna od nekaterih upjivnih gospodov nasprotne stranke in ker smo jej zastavili častno besedo, da je ne ovadimo. Ker je pa tudi druga, jako častitljiva oseba slišala to, kar smo mi v omenjenem dopisu objavili, smo pripravljani po tej priči dokazati, da se naslanjamo s svojo trditvijo na dober vir. Oseb pa ne bomo nikoli po časniku ovajali, ker to bi bila žurnalistična indiskretnost. Kedor je žaljen in kaj več želi, naj se oglasi na pravem mestu. Sicer pa nas fakta propričujejo, da se v resnici sistematično agituje proti „Soči“, kar pa ne zavira obstanka našega lista, kakor smo uže zadnjič omenili. Bogme, naši nameni so čisti in lahko vsakemu jasni, kedor pa nas hoče umčiti pred narodom, je obrekovalec in slab služil domovini, še manje pa zlogi, katero se z laj povsol tako povdarja. Z ozirom na okolščine, nam bo vsak dobro misleči prav dal, če se za naprej po mogočnosti ogibljam polemike s takimi nasprotniki.

(Učitelji srednjih šol) v Gorici so tudi prosili po vzgledu učiteljev drugih mest za uravnavo svojih stalnih plač. Peticija se je izročila drž. zboru po grofu Coronini-ju in gosposki zbornici po baronu Hektor-ju Ritter-ju.

(Politično društvo „Soča“) Novi odbor našega polit. društva se je konstituiral v soči 8. t. m. Izvoljena sta bila pri tej seji vsled pravi 2 podpredvednika: gg. Matja Doljak in Viktor Dolenc, 2 tajnika: gg. Ernest Klavžar in Viktor Dolenc in denarničar: g. Ljudevit Premrl, uradnik na goriški postaji. Ker nij dovršil zadnji občni zbor vsch toček dnevnega reda, je sklenil odbor, da se sklče v ta namen zopet občni zbor na 30. t. m. ob 11. dopoldné.

Sklenil je nadalje odbor, da odstopi od 5. točke dnevnega reda gledé oproščenja letnine nekaterih nepremožnih udov. Ker ima odbor 16. t. m. svojo 29. sejo in bo morda pri tej seji kako drugo točko sklenil in postavil na dnevni red obč. zbora, bomo še le v prih. številki prinesli formalno vabilo k obč. zboru z natančnim dnevnim redom.

(V Avstriji) živi sedaj 30 nadvojvod in 16 nadvojvodinj. Največ redov mej vsemi avstr. vojvodami ima Albrecht (namreč 36). Naš cesarjevič Rudolf ima uže 14 redov in je lastnik enega avst. pešpolka, enega topničarskega polka in enega ruskega regimenta.

(Pod ogrsko korošo) živi 15,140.000 ljudi. Mej temi je čistih pravih Madjarjev samo 5.413.000; Slovanov je 4,663.000, Romuncev 2,648.000, Nemcev 1,810.000, ju-lov 456.000, ciganov 150.000. In vendar se morajo vsi ti uklanjati madjarskemu jarmu! Ali je to pravica?

(Visoka starost.) V Braziliji v južni Ameriki je pred nekaj tedni umrl mož, ki je bil l. 1694 rojen, tedaj 178 let star. Bil je 6krat oženjen in imel je 42 otrok, 123 unukov, 86 praunikov, 23 prapraunukov

(V Ameriko), v zedinjenje države, se jih je prešlo leto (1872) preselilo iz Evrope 404.800 ljudi, tedaj 83.456 več kakor l. 1871., in sicer iz Angleške 153.606, mej temi iz Irlandske 68.712; iz Nemškega cesarstva 141.109; iz Avstrijske 4.192; iz Švice 3.650; iz Francoske 9.317; iz Laške 4.144, iz Ruske 994 itd. in še 20 otrok od teh.

(Narodna tiskarna v Ljubljani) Upravni odbor narodne tiskarne je imel 9. t. m. svojo drugo redno sejo, pri kateri je predsedoval podpredsednik g. dr. Ahačič. Navzočni so bili ljubljanski odborniki: gg. Grasselli, Gutman, dr. Vošnjak, dr. Zarnik; zunanji: gg. Dominkuš, Pajek, Rapot, Tanšič, Trstenjak. Na znanje se je vzela odpoved g. dr. Razlaga odborništvu in predsedništvu. Potem poroča tajnik, dr. Vošnjak, da so se v poslednjih mesecih vsli sklepi storjeni po občenem zboru po upisnem odboru, da je „Sl. Narod“ postal dnevnik, kateri je zdaj boljše po-p-ran, kakor je bil prej, ker se je naraslo število naročnikov in konečno se tajnik pritožuje čez poštno opraviljstvo v Ljubljani, katero zadržuje redno razpošiljanje „Naroda“. G. Peter Grasselli sporoča o denarnim stanju društva. Oddanih je 470 delnic, 255 je popolnem vplačanih 171 deloma, 44 pa še prav nič; sploh je tujaj vplačanih 36970 gld. Delničarje, kateri še niso vsega vplačali se bodo resno opominjali, ker društvo potrebuje vsch 50000 gld. če hoče uspešno delati. Delnice se bodo še tekom t. m. določajem razposilale; prvi kupon se izplača 1. maja t. l.; znesek odloči odbor v prihodnji seji. Ljubljanska tiskarna ima zdaj vse sto-

je razen družega za brzotisk. Upravni odbor sklene s postavljenjem parnega stroja tako dolgo čakati, da bo tiskarna svojo lastno hišo imela. — Tiskarna je z delom preobložena G. prof. Pajek, v odja Mariborske filialne tiskarne, poroča, da ondotna tiskarna izvrstno napreduje, ker se v nji tiskajo 3 časopisi in mnogo družih tiskovin. Za predsednika d. lniškega društva je bil izvoljen dr. Dominikuš, ker pa on nij hotel sprejeti, se odloži volitev predsednika do prih. občnega zbora v soglasji s §. 21. dr. pravil. (Sl. N.)

(Gorica) Vsled onega pisma goriskega župana, katero smo zadnjič omenili, je v resnici nastal raves in kaves mej mestnimi očeti; še k sejam niso hoteli več priti, in župan je bil uže blizu pri tem, da se odpove županstvu. Na to pa so začeli nekateri uplivni gospodje posredovati in sliši se, da so našli neki modus vivendi. Za koliko časa, se ne ve, ker zvi-ta lesica ne bo mirovala, dokler svojga namena ne doseže. Stranko pa so v m-stu strašno razdraženo.

(Vipavski Sečani) je napravil v nedeljo 12 tega zvečer v čitalnični dvorani krasno plesno veselico; zbral je namreč pod svoje perati cvet vipavske mladine, koja se je jako radovala in veselo rajala do rane ure; kajti sviral je slavno znani vojaški septet pešpolka Franc-Karola iz Gorice, i to zadostuje, da privrè od vseh krajev obilo i odličnih gostov. Posebno mnogo zalic krasotic je bilo videti, u-ktere še celo iz goriske okolice. Omeniti moramo pri tej priliki, da se je igrala prvokrat „Soča—črtvorka“, katero so plesalci i plesalke navdušeno iz občnim pleskanjem sprejeli; gotovo bode Goričanom še bolje dopadala, ker so jim tudi napevi, iz kojih je sestavljena bolj znani. — Nadjamo se vsakako, da se „Sokol“ ta predpust še cukrat oglasi in odgovorili mu bode mo v takem, ali pa še v večem številu.

(Slika) Kukor p.še hrvatski list „Pački prijatelj“, na našli v Senji pravo sliko grofa Petra Zinskega, hrvatskega bana, katerega so na smrt obsodili v dunajskem Novem mestu l. 1671.

(Na Dunaji) nemajo letos vsled topli zime nič ledu. Prve dni so ga privraževali iz Salzburškega in Štirskega. A ker jim je bil pretenek in predroben, ga vvažajo sedaj iz Ruske p. 5—8“ debelega. Goričane in Tržačane bo moralo letos brz kone priskrb- ljevati „Lepo brdo“ v trnovskem gozdu.

(Nekterim Interpelantom) je odpisal g. dr. Razlag list, iz katerega posnamemo sledeče stavke:

„Tudi jaz si prisvojujem pravico prepustiti politiko boljšim močem tor se vrniti v privatno življenje in si pridržati samo druge, boljše zanemarjene stroke narodnega delovanja, kar sem že predlani t. j. prve dni decembra 1871 po razpustu deželnega zbora, preden so „Novice“ prvokrat prinesle imeaa kandidatov za sedanji deželni zbor, pisemno naznanil gosp. dr. Bleiweisu s prošajo, naj mene izpusti izmed kandida- tov, ker se ne vjemam s postopanjem nekaterih.

Pomem „fraz“ o parlamentarni levici in desnici se nahaja v vsaki državoslovni knjigi; napredna katoljška (ne napredno-katoljška) stranka pa tč: v sredini živega naroda slovenskega, kateremu je treba vsestranskega napredka, ako neče zaostati za sosednimi narodi, ki bi ga se svojim večim napredkom zadušili in ki je izvzemši 20 tisoč Prekmurcev per eminentiam katoljški.

Kdor nij nikdar zatajal načel slovenskega rodoljuba, temu se nesoglasje v postopanju z nekaterimi ne more računati za madež, ker rodoljubi stare korenine ne morejo biti slepi prikimovalci in neč-jo biti „Prigeljungen“ takih, ki do svoje zrelemožke do- be niso vedeli, da je treba med Slovenci požrtvovalno delati.

Obširnija razjasnila prinese o svojem času knjižica: „Prvotno rodoljubje in ustavni razvoj na Slovenskem“.

(Na Dunaji) izbaja po uradnih sporočilih 59 poli- tičnih in 281 nepolitičnih, tedaj vsega skupaj 340 časopisov. Mej temi je 333 nemških listov; 2 sta česka, 2 rumunska, 1 francoski. Uradno sporočilo pravi, da na Dunaji ishajata tudi dva nepolitična slovenska časopisa, toda nam nij znano, da bi razen „državnega zakonika“, katerega urejata gg. Cigale i Stritar, še drug slovensk list na Dunaji izhajal.

(Število avstrijskih časopisov.) Viši c. kr. poštni urad na Dunaju, ki izdava vsako leto imenik in število vseh v Avstriji izhajajočih časopisov, naznanja, da letos izhaja v naši ogrsko-avstrijski državi 1016 časopisov, mej katerimi je 644 nepolitičnih in 272 političnih. Po jezikih je mej temi nemških 600 (142 pol., 458 nepol.); českkih 79 (22 pol., 57 nepol.); poljskih 58 (9 pol., 49 nepol.); madjarskih 170; srbskih 5 (2 pol., 3 nepol.); hrvatskih 6 (1 pol., 5 nepol.); slovenskih 22 (3 pol., 19 nepol.); rusinskih 9 (2 pol., 7 nepol.); ita- lijanskih 50 (14 pol., 36 nepol.); romunskih 8 (3 pol., 5 nepol.); grška 2 pol.; slovaška 2 (1 pol., 1 nepol.); hebrejski 3 (1 pol., 2 nepol.); francoska 2 politična, — Na prvi pogled se vidi, da te številke, akopram

uradne, niso popolnoma zanesljive, kajti nekterim je- zikom n. pr. slovenskemu se pripisuje več listov nego jih ima v resnici. Na vsak način pa smo Slovenci, ako sodi- mo po teh številkah, jako delalen, beroč in priden narod, kaj- ti v Avstriji je samo 5 narodov, ki nas z večim številom časopisov prekoše. Poleg tega je pa še to v poštev j-mati, do nas nij več nego 1,300.000!

Kmetijske i trgovske vesti.

Kako moramo poljedelstvo izboljšati?

II.

Nazad je obiščimo še velikega posestnika. Naj- demo ga konec leta ravno v pisarni pri muzi, na kateri je izračunal, da vkljub vsem svojim z mljšeem, ima vendar zgubo. Huduje se ter pravi: „Pri vseh mojih kosih zemlje ne morem izhajati; moj sosed pa, ki ima komaj četvrti del, je v boljšem stanu, nego sva jaz; ko bi kapitala ne imel, mi nij živeti. Veš kaj, gospodinja, dal bom razen travnikov in gozla vse v najem. Z oranjem pa naj se pokori, kedor je vajen. Kaj se bomo trudili s hlapčevskimi deli, ker se lahko s fiti živimo. Seno pa les se z malim trudom pridela in zraven pa kaj lahko prodaj. Najemniki nam bodo morali poleg pšenice tudi rozdaje, sadje, murbeno perje in vino donášati. Iz kratka: kar je nad zemljo in v zemlji, je naše, kar na zemlji pa njegovo. Tudi bo kmet kravo redil (se ve da le od plevela, ker trav- nikov mu ne damo), za kar nam bo moral na dan bokal mleka, na leto nekaj jajec, nekoliko parov pe- telinčkov in druge malenkosti nositi. Na tak način si izlajšamo tovor našega življenja, skrbeli bomo laže za naš kapital in za naš trebuh, ker mi živimo samo da jemo.“

Ali bi ne bilo bolje za poljedelstvo, da bi taki bogatini pod primornimi pogoji kmetovalcem in zemljo pripustili in se o kapitala živeli, kateri jim v današ- njem času, ko je toliko društev na delnice, toliko hranilnic, zavarovalnic in drugih bank, obilne obresti donášal? Na tak način bi prišla obširna zemljišča velikega posestnika mej revne pa pridne poljedelce, kateri bi ukupljeni kos zemlje, kakor svojo last z bolj- šim in gotovim uspehom obdelovali. Kajti če bode še 20 let tako nadaljevalo, ko v minulem času, se lahko z vsim pravičnim strahom bojim, da bodo večidel ka- pitalisti zemljo v rokah imeli. Nu, po taki poti ne bomo napredovali, ampak rakovo pot lazili.

Ne vem ali ste me razumeli, dragi bralci! Doka- zati sem vam hotel s temi navodi, da bi bilo zelo v prid poljedelstvu razdelitev velikih posestev mej pridne roke, ker stara je ta pravca, da nauje ko ima človek zemlje, laže in pridnejše jo bode obdeloval.

Nijsem radoveden, kakor baba, pa vendar bi želel vedeti, kakove obraze bodo naredili naši gg. poslanci, ko bi jim svetoval predrzni prostak v državnem zboru sledeče postavbe (ali enake) v potrditev predstaviti:

I. Vsa taka zemljišča, ktera so tako v celoto za- vezana, da se ne morejo posamezni kosi odprodati, naj se denejo v kosih nemudoma na prodaj.

II. Naj se odloči, koliko zemlje da je mogoče enemu posestniku redno po primeri dežele in dotičnega kraja obdelovati. Ko bi njegovo zemljišče preseglo postavno oulločeno obsežje, mora omenjeni lastnik pro- dati presežni del kupcu, ko bi se oglašil. Prodajalcu bi bilo svobodno določiti, ktere kose zemlje ima pro- dajati in določiti ceno na prodaj postavljenih kosov.

III. Ako bi kupec ne zamogel mej prodajalcem in kupcem ustanovljene cene hitro plačati, je prodajalec zavezan obroke določiti, kateri kupca zavežejo najmanje 20% kapitala na leto izplačati. Na ostali dolg je kupec prisiljen obresti plačevati, katerih določba bi bila svobodna mej prodajalcem in kupcem.

IV. Prodajalec ostane zmerom v javnih knjigah vpisan, dokler ne bo od kupčeve strani popolnoma iz- plačan in to v zavarovanje jegovega kapitala.

V. Smrt kupčeva ne razbije ovega pogoja; mej rajnim in prodajalcem izpolnujejo tisto pogodbo njih dediči in tisti, ktero bi postava za prave dediče spoz- nala, enako velja tudi za prodajalca.

VI. Ako bi kupec pogoj zanemarjal, zapade zavo- ljo njegove postavno izpoznane zanikernosti pri pro- dajalcu ves znesek, do takrat izplačan, in ne bo imel ne on, ne njegovih dediči pravice več do njega.

VII. Pod take postavbe bi spadale vsa zemljišča brez lastnih delalcev, ali pa brez takih pripomočkov, s katerimi je mogoče lastniku redno njive oskrbovati. Pod to točko bi spadala vsa cerkvena in fidejkomisna zemljišča (kteri, je v Avstriji zelo veliko) in sploh vsa zemljišča takih društev, ki so se morala dozdat v najem dajati; dalje vsa zemljišča velikih posestnikov, če presegajo odločeno mero.

Naj bogati kmetovalci, ki imajo sinove, svoja zem- ljišča enakomerno mej nje razdelijo; in ne kakor je nava- la, enemu (večidel srečnemu prvonojencu) celo

go-podarstvo pripuščajo, druge pa z nekoliko stotaki od hiše zapodijo.

Ta bi bil, po mojih mislih, tisti velikikanski za- držek, tista nadležna teža, pod katero zdihuje kmetij- stvo v deželi. Odstranimo zadržke, poravnajmo pota, odprimo s podarjenim ključem stare duri in dajmo svobodno gibanje kmetijskemu stanu. Zagotavljam Vas, da bomo v kratkem zapazili lep uspeh kmetijskih rok in celo deželo v najboljšem stanu. Napredovala bo bozimi koraki živno-vino-in sa ljereji; začela se bode razcvetati obrtnija; kupčija v deželi bode živahneja po- stala, tudi omika bode hitreje rastla na kmetovem do- mu. Uže slišim konservativno stranko upiti: „Oho, tu trpi naša lastnina!“ Ali čujte, zvesti državljani, mi smo dolžni žrtovati za državo ne samo premoženje, ampak tudi življenje za njen obstanek. Saj se ne trija naša lastnina, ampak le spremenitev njena v gotov denar. Tudi od ostaleg zemljišča se boste še lahko živili, ker po mojem mnenju za lostuje zemljišče za vedno oskrbovanje, od katerega se plačuje 100 goldi- narjev starega davka, (brez prilike), naj uže tisto z domačo družino, s hlapci ali pa z dninarji obdeluje, kar je več, je pa gotovo preveč za pridno obdelovanje. Izkušnja na uči, da ena dobro obdelana njiva daje več pridelek, nego 4 slabo enake velikosti. Koliko jih nahajamo, ki bi si radi košček zemlje ukupili in sa- mosvoji postali. Ali tu jim nij zmerom mogoče, zavoljo prepričle mošnje in večkrat se v življenji pripeti, da tak človek, ki hoče postati pošten državljan in pravi ud socialnega življenja, spremeni pa nasprotno v pijanca in ničvredneža, ker ne vidi sredstva, katero bi mu pomalo. Obup ga v takega spremeni, ker druge poti ne vidi do zaželjenega konca dospeti, poznajoč samo matiko in plug. Kako veselo bi se gibal na svo- jem, kmalu bi postal s pridnostjo mali posestnik, po- tem srednji in kaj še? Še za župana ga okličejo!

Državniiki, gospodje voditelji ljudstva, možje in prvaki naroda! Čas dunašnji trija, da se zdramimo! Ne hodite po stranskih potih, kajti ravni pot je naj- krači pot! A bodi zadostal! Če pa kedo ve kaki boljši svet, ponižno se mu uklanja *kraški kmet.*

Poslano.

Dopisi iz naše vasi in okolice so v javnih listih tako redki, kakor bele vrane; pa še ti- stokrat tendenciozni ter uzrokujejo prepri, prokli- njanje, jezo, nezlogo in občno nejevoljo. Našemu zve- stemu pometovalcu uradnoj svetujem si dobro, dobro zaponniti zlati izrek, preden prime za tisto obreko- valno metlo: „Zloga jači, nezloga tlačí.“ Po taki poti se ne dospe do svrhe.

G. dopisnik hoče mene pred svetom čruti in o- pravljati, kot iznevernjeniku majke Slave. Da nij temu tako, bodi mi dovoljeno nekoliko razjasniti zadnji do- pis „Soče“ datiran iz Cirknega in dokazati da g. do- pisnika vodi več strast, nego resnica in da njegove o- čali, s katerimi gleda in opazuje atome v naših urad- nijah, poveličavajo reči tisočerno, nego se v istini na- hajajo.

Leta 1854 je bila ustanovljena pošta pri nas v Cirknem in od tiste dobe se je uradovale le nemški; tudi poštna tabla je nespremenjena ostala, kajtih v ti- stih dobah se je jako malo slišalo od slovenščine. Zdaj se je pa ta reč na boljše obrnila. Jaz sem poš- tar komaj dve leti in misil sem uže večkrat na- praviti slov. napis pošti, ali nij ga človeka tukaj, da bi reč razamel okusnoj napraviti. Pri prvi pri- ložnosti ki se mi bo ponujala, odstranim to neprilic- nost, *) da me tudi nobeden ne dregue.

Kar zadeva moje uradovanje, je od novega leta sem čisto slovensko. Da poprej nijsem mogel uradovati slo- vensko, je uzrok, da nijsem imel potrebnih tiskovin in obrazcev. Zdaj jih pa imam in vstrezam po moči in zmožnosti vsacemu. Tudi druga leta je imela pošta ti- ste slov. tiskovine, ki jih so vse pošte po Slovenskem imele, kakor so: nakaznice, listnice, vozne liste, poštna povzetja i. dr. in občinstvo se nij družih posluževalo, ker tudi drugih imel nijsem. Kar jih je bilo pa še nemških, o-tposlal sem jih direkciji in zmenil se slo- venskimi.

Kar se tiče moje učenosti in znanje jezikov, res je, da nijsem trgal hlač po klopeh v visocih šol, kakor dopisniki.

Pa vendar sem si v domači vaški šoli in po svoji lastni pridnosti toliko vednostij prisvojil, da prav leh- ko opravilam službo in se tudi ne vstrašim vsacega gledé nemškega in slovenskega jezika, ki je po 16 let bukve v šolo nosil.

Uprašam g. dopisnika: Zakaj ne uraduje c. kr. sodnija pa c. kr. davkarija v slov. jeziku? in kaj še slavno županstvo?

V Cirknem 11. januarja 1873.

Ivan Kumer
poštar.

*) V dvéh letih se Vam je vendar uže kaka prilika ponu- dila; če pa v resnici do zdaj Vam nij bilo mogoče, pa saj odslej pospešujte tisto priliko. URED.